

Mục lục

Một số biện pháp sử dụng âm nhạc để phát triển giao tiếp cho trẻ RLPTK

1. Đặt vấn đề.....	2
2. Nội dung.....	2
2.1. Tác dụng của âm nhạc với phát triển giao tiếp RLPTK	2
2.2. Một số biện pháp sử dụng âm nhạc trị liệu để phát triển giao tiếp cho trẻ RLPTK	4
2.2.1. Một số hoạt động phát triển giao tiếp tăng cường sự tập trung chú ý.....	4
2.2.2. Một số hoạt động thúc đẩy kỹ năng bắt chước	4
2.2.3. Một số hoạt động phát triển kỹ năng luân phiên	5
2.2.4. Một số hoạt động phát triển kỹ năng hiểu ngôn ngữ.....	5
2.2.5. Một số hoạt động phát triển kỹ năng sử dụng lời nói trong giao tiếp.....	7
3. Kết luận	8

Một số biện pháp sử dụng âm nhạc để phát triển giao tiếp cho trẻ RLPTK

Giáo viên Trung tâm Giáo dục hòa nhập trẻ em

1. Đặt vấn đề

Âm nhạc trị liệu là việc sử dụng âm nhạc nhằm mục đích cải thiện sức khỏe và chức năng của cơ thể. Trị liệu âm nhạc là một liệu pháp nghệ thuật. Bao gồm quá trình mà nhà trị liệu sẽ sử dụng âm nhạc và tất cả khía cạnh của âm nhạc như vật lý, xúc cảm, tinh thần xã hội thẩm mỹ và tâm hồn để giúp khách hàng cải thiện sức khỏe thể chất và tinh thần trong đó bao gồm các lĩnh vực như: vận động, giao tiếp, cảm xúc...

Trị liệu âm nhạc là “sử dụng âm thanh và âm nhạc có tổ chức trong mối quan hệ liên quan giữa học sinh và nhà trị liệu để hỗ trợ và khuyến khích tinh thần và thể chất của học sinh khỏe mạnh”. (Bunt, 1994)

Trong xã hội ngày nay có rất nhiều phương pháp cũng như nghiên cứu khác nhau trong việc can thiệp cho trẻ có nhu cầu đặc biệt nói chung và trẻ RLPTK nói riêng. Trong đó việc sử dụng âm nhạc trong trị liệu âm nhạc với trẻ RLPTK được nghiên cứu ứng dụng mang lại rất nhiều những hiệu quả tốt giúp cho trẻ chú ý, bắt chước, phát triển kỹ năng giao tiếp tốt hơn giúp cho trẻ thoải mái giảm thiểu những hành vi không mong muốn. Như chúng ta biết trẻ RLPTK có rất nhiều khó khăn trong quá trình giao tiếp và tương tác...vì vậy để giúp trẻ có thể đẩy mạnh kỹ năng giao tiếp với mọi người xung quanh thì việc sử dụng âm nhạc được coi như một phương pháp hỗ trợ trong việc thúc đẩy ngôn ngữ nói chung và giao tiếp nói riêng. Bởi vì “Giao tiếp là sự truyền đạt, tiếp nhận, trao đổi thông tin qua việc hiểu ngôn ngữ và diễn đạt ngôn ngữ bằng lời nói, nét mặt, cử chỉ, điệu bộ. Thông qua giao tiếp nhân cách được hình thành và phát triển” hay “Giao tiếp là nhu cầu tất yếu, đặc trưng của xã hội loài người, giao tiếp được tiến hành bằng nhiều hình thức có ngôn ngữ hay phi ngôn ngữ, khả năng giao tiếp của con người phụ thuộc vào kỹ năng giao tiếp và vốn tri thức, vốn kinh nghiệm của họ” hay như Nguyễn Quang Uẩn “Giao tiếp là sự tiếp xúc tâm lý giữa người với người, thông qua đó con người trao đổi với nhau về thông tin, tình cảm, cảm xúc, tri giác lẫn nhau, ảnh hưởng tác động qua lại với nhau.” Thông qua những hoạt động âm nhạc đang được áp dụng tại TT Giáo dục hòa nhập Trẻ Em. Chúng tôi xin giới thiệu một số biện pháp trị liệu âm nhạc nhằm phát triển giao tiếp cho trẻ RLPTK

2. Nội dung

2.1. Tác dụng của âm nhạc với phát triển giao tiếp RLPTK

Theo Don Camplrell một nhà giáo dục nổi tiếng và là tác giả cuốn sách “Tác dụng của nhạc Mozart đối với trẻ em” thì âm nhạc phát triển trí thông minh, khả năng hợp tác, thể hiện cảm xúc, sự sáng tạo và các kỹ năng giao tiếp xã hội. Ngoài ra âm nhạc giúp cho trẻ em nói chung và trẻ tự kỉ nói riêng cảm nhận và phản ứng với những giai điệu, nhịp điệu và tiết tấu của bài hát hay nhạc cụ mang lại, giải tỏa những căng thẳng và hành vi tiêu cực của trẻ.

Âm nhạc giúp thúc đẩy sự phát triển và khả năng kết hợp vận động:

Đối với trẻ em, âm nhạc giúp thiết lập các chuyển động của cơ thể. Theo Campbell “Chức năng cơ bản đầu tiên của tai là khả năng kết hợp và cân bằng trong cơ thể. Và khi chúng ta thực hiện các động tác theo nhịp âm thanh, khả năng kết hợp vận động càng tốt hơn”. Như chúng ta cũng biết khả năng phối hợp vận động cũng như trương lực cơ của trẻ tự kỉ rất yếu chính vì vậy các hoạt động âm nhạc vui chơi nhảy múa giúp trẻ tự kỉ vận động tinh (gõ lắc, đánh trống) cũng như khả năng vận động phối hợp được khéo léo và linh hoạt hơn (nhảy múa...)

Âm nhạc giúp phát triển các kỹ năng xã hội: Khi tham gia vào các hoạt động âm nhạc sẽ giúp cho trẻ có nhiều cơ hội làm việc phối hợp và tương tác cũng nhau cũng như tăng cường khả năng hợp tác và lắng nghe giúp con có thể chủ động và tin tin trong các hoạt động v

Âm nhạc giúp trẻ phát triển kỹ năng giao tiếp: Theo nghiên cứu của Lim HA chỉ ra được “ Âm nhạc giúp khả năng tiếp nhận vốn từ vựng và khả năng diễn đạt ngôn ngữ của trẻ RLPTK” cũng như âm nhạc giúp cho trẻ phát triển các kỹ năng giao tiếp như tập trung chú ý, sử dụng lời nói cũng như các tín hiệu phi ngôn ngữ. Thông qua những bài hát được lặp đi lặp lại giúp trẻ sử dụng ngôn ngữ để giao tiếp với người khác.

Âm nhạc giúp cải thiện hành vi: nhằm khuyến khích những hành vi tốt và ngăn cản các hành vi xấu của trẻ tự kỷ. Việc dùng âm nhạc để khuyến khích hành vi này được thực hiện trong bất cứ môi trường nào. Nếu trẻ có những phản ứng tốt với những giai điệu và bài hát mà trẻ thích sẽ giúp cho trẻ có những hành vi phù hợp và ngược lại nếu trẻ có hành vi xấu thì chúng ta không bắt vị vậy chúng ta có thể lựa chọn những dụng cụ hay bài hát phù hợp với sở thích của trẻ.

Ngoài một số tác dụng trên thì việc sử dụng âm nhạc giúp cho trẻ tăng cường khả năng sáng tạo cũng như phát triển trí thông minh

2.2. Một số biện pháp sử dụng âm nhạc trị liệu để phát triển giao tiếp cho trẻ RLPTK

Như chúng ta biết việc sử dụng âm nhạc mang lại rất nhiều hiệu quả cho việc tác động không chỉ một cá thể riêng biệt mà trong đó với tất cả mọi đối tượng và không thể không kể đến trẻ RLPTK, âm nhạc giúp trẻ gắn kết với mọi thứ xung quanh, thư giãn thoải mái, cải thiện xúc cảm, tình cảm cũng như giao tiếp với mọi người.

Ngoài ra Âm nhạc là sợi dây gắn kết con người với con người thông qua những hoạt động có ý nghĩa

Dưới đây chúng tôi xin giới thiệu một số hoạt động nhằm thúc đẩy giao tiếp cho trẻ RLPTK mang lại hiệu quả cao đang được thực hiện tại TT.

2.2.1. Một số hoạt động phát triển giao tiếp tăng cường sự tập trung chú ý

Chúng ta đều biết rằng ngay từ khi con sơ sinh hay còn nhỏ trẻ dùng nhiều cách khác nhau để giao tiếp khi chưa có ngôn ngữ như: Khóc , nhìn, cười...vì vậy việc sử dụng tổng hợp các biện pháp tác động lên tất cả các giác quan như: Nghe , nhìn, sờ , đụng chạm hay gõ lắc chính là việc trẻ cảm nhận các giác quan. Thế nên khi sử dụng các dụng cụ âm nhạc sẽ tác động lên các giác quan của trẻ giúp trẻ được cảm nhận, thư giãn thoải mái và tập trung chú ý hơn trong các hoạt động

Hoạt động : Chơi với đàn xylophone (đàn gỗ) hoặc đàn Pianica (đàn thổi)

- Cô tạo ra các âm thanh vui nhộn từ đàn để thu hút trẻ và khi trẻ đã chú ý hãy cho trẻ khám phá theo cách riêng mình

Hoạt động : Chiếc hộp kì diệu

- Cô giáo sẽ bỏ các nhạc cụ như chuông , trứng cát, phách, ... vào trong 1 chiếc hộp và đặt tên nó là chiếc hộp kì diệu. Thu hút sự chú ý của trẻ bằng cách cho tay vào trong hộp và lắc một nhạc cụ bất kì mà không để trẻ nhìn thấy . Cô cho trẻ lắng nghe âm thanh của nhạc cụ và từ từ đưa ra để giới thiệu cho trẻ. Các trẻ lần lượt lên chơi cùng chiếc hộp giúp trẻ thích thú và tập trung

2.2.2. Một số hoạt động thúc đẩy kỹ năng bắt chước

Như chúng ta biết với trẻ em RLPTK kỹ năng bắt chước khá hạn chế. Một số trẻ có thể bắt chước nhưng phải trong các tình huống xác định và được lặp đi lặp lại . Bên cạnh đó thì khả năng tập trung chú ý và quan sát của trẻ khá hạn chế nên việc bắt chước này cần phải được xây dựng và thiết lập dựa trên những hoạt động mà trẻ thích. Khi sử dụng các hoạt động âm nhạc sẽ kích thích sự quan sát tập trung của trẻ giúp trẻ dễ bắt chước các hành động âm nhạc tốt hơn

*Một thực nghiệm âm nhạc của Applebaum và cộng sự (1979) trẻ tự kỉ có những thao tác bắt chước âm nhạc qua giọng hát, piano và dụng cụ điện tử cũng bằng hoặc tốt hơn trẻ bình thường.*⁵

Một số hoạt động như bắt chước các vận động thô, môi miệng hoặc bắt chước với các dụng cụ âm nhạc. Các hoạt động này được thiết kế dưới các bài tập hay hoạt động cụ thể phù hợp với từng đối tượng trẻ giúp trẻ tập trung quan sát bắt chước từ dễ đến khó.

Hoạt động : Chơi với gấu bông (Teddy bear)

- Các trẻ ngồi thành vòng tròn, mỗi trẻ ôm 1 con gấu bông và âu yếm như em bé. Bắt chước làm theo cô các hành động với gấu bông
- + Cho em gấu bông ngồi lên đầu gối nhún nhảy theo nhạc (Up and down : Nâng đầu gối lên và xuống, left & right: đặt gấu bông sang trái , sang phải)
- + Ôm gấu bông và âu yếm
- + Vỗ vào bụng em gấu

2.2.3. Một số hoạt động phát triển kỹ năng luân phiên

Đối với trẻ tự kỉ việc thúc đẩy kỹ năng giao tiếp đặc biệt là luân phiên giữa các hoạt động khá yếu. Trẻ thường không biết chờ đợi cũng như luân phiên. Việc áp dụng một số hoạt động âm nhạc giúp thúc đẩy kỹ năng luân phiên rất quan trọng . Có thể nói trong giai đoạn đầu khi sử dụng âm nhạc trẻ biết luân phiên trong các hoạt động về việc sử dụng các dụng cụ sau đó là việc sử dụng các hoạt động chơi luân phiên.

Với các hoạt động này Giáo viên cần quy định kí hiệu âm nhạc đối với trẻ , phải quy định rõ ràng để trẻ có thể hiểu được cách chơi (ví dụ âm thanh cao – vỗ tay , âm thanh thấp – dậm chân) . Hãy trao quyền cho trẻ được tự tạo kí hiệu

- **Chơi theo tiết tấu** (nhanh –chậm , mạnh – nhẹ) (Bài hát forte & piano, Fast and slow hoặc sử dụng đàn Piano để tạo giai điệu)

- Forte : gõ chuông, lắc trứng, gõ phách .. mạnh
- Piano : làm nhẹ nhàng
- Fast : Nhanh
- Slow : Chậm

- **Chơi với bóng nhỏ(hand ball) nảy**

Giáo viên sẽ sử dụng đàn , chơi các nốt nhạc với âm thanh cao , âm thanh thấp và 1 đoạn giai điệu nhạc

Chơi đơn : trẻ di chuyển theo nhạc xung quanh phòng khi

- + Âm thanh cao : tung bóng lên
- + Âm thanh thấp : thả bóng xuống sàn
- + Nhạc có giai điệu : xoay bóng quanh người

- **Hoạt động với khăn (Sử dụng đàn piano)**

- Chơi đơn giản : tung khăn lên – âm thanh cao , hạ khăn xuống – âm thanh thấp , nhạc giai điệu –lắc lư khăn trước người
- Chơi đơn : tạo 1 tư thế yêu thích khi nhạc dừng (cầm khăn bằng hai tay và luôn song song với mặt đất)

2.2.4. Một số hoạt động phát triển kỹ năng hiểu ngôn ngữ

Việc hiểu ngôn ngữ giúp cho quá trình tiếp nhận và xử lý các thông tin diễn ra theo cách tốt hơn, hiểu được ý nghĩa của lời nói và hành động. Việc sử dụng các hoạt động âm nhạc này khi sử dụng với trẻ cần áp dụng một số chiến lược như sau: Nói chậm lại, nói ít đi, diễn giải các hoạt động đó, và làm mẫu các hành động...

Hoạt động : Walk and stop (Di chuyển và đứng băng)

- *Di chuyển theo lời bài hát*

“Now you walk and you walk and you stop” : *Đi bộ và dừng lại*

“Now you march and you march and you stop”: *Đi kiểu dậm chân và dừng lại*

“Now you jump and you jump and you stop” : *Nhảy lên và dừng lại*

“Now you run and you run and you stop”: *Chạy và dừng lại*

Hoạt động : Wheel on the bus

- *Thực hiện các hành động theo lời bài hát(trẻ hiểu và bắt chước theo)*

The wheels on the bus go round and round.
round.

Round and round. Round and

The wheels on the bus go round and round.

Round and round.

(Hai tay xoay vòng tròn)

The door on the bus goes open and shut.
shut.

Open and shut. Open and

The door on the bus goes open and shut.

Open and shut.

(Làm động tác đóng mở cửa bằng 2 tay)

The wipers on the bus go swish swish swish.
swish swish.

Swish swish swish. Swish

The wipers on the bus go swish swish swish.

Swish swish swish.

(2 tay giơ trước mặt và làm động tác lau kính xe)

The horn on the bus goes beep beep beep.
beep beep.

Beep beep beep. Beep

The horn on the bus goes beep beep beep.

Beep beep beep.

(Làm động tác ấn chuông)

The people on the bus go up and down.
down.

Up and down. Up and

The people on the bus go up and down.

Up and down.

(Đứng lên và ngồi xuống)

The babies on the bus go, “Wah wah wah. Wah wah wah. Wah wah wah.”

The babies on the bus go, “Wah wah wah. Wah wah wah.”

(Nắm tay đưa lên mắt và làm động tác khóc nhè)

The mommies on the bus go, “Shhh shhh shhh. Shhh shhh shhh. Shhh shhh shhh.”

The daddies on the bus go, “Shhh shhh shhh. Shhh shhh shhh.”

(Đưa ngón trỏ lên miệng suyt dài)

2.2.5. Một số hoạt động phát triển kỹ năng sử dụng lời nói trong giao tiếp

Có thể nói rằng rất nhiều cha mẹ cho rằng con mình không thể giao tiếp được khi chưa có lời nói hoặc con không biết cách sử dụng câu, từ...tuy nhiên với trẻ tự kỉ thì những giai điệu âm thanh của bài hát đơn giản, được lặp đi lặp lại giúp trẻ phát triển được lời nói cũng như tiếp nối lời trong hoạt động âm nhạc cụ thể. Trẻ có thể dự đoán trước được hoạt động hay tình huống xảy ra. Giúp trẻ có thể chủ động hoặc tự tin hoàn thành một câu hát hay một bài hát mà trẻ thích.

Hoạt động: Hát cùng nhau

- Cô sẽ lựa chọn một bài hát có giai điệu dễ nhớ hoặc câu từ lặp đi lặp lại giúp trẻ có thể bắt chước hát theo cô hoặc ngân nga giai điệu như: Cháu yêu bà, một con vịt...

Hoạt động chào khi gặp mặt “Hello” hoặc khi kết thúc

- Các trẻ cùng nhau nghe bài hát và làm theo các động tác trong bài được lặp đi lặp lại với giai điệu dễ nhớ

Hello, hello. (Vẫy 2 tay)

Can you clap your hands? (Vỗ 2 tay vào nhau)

Hello, hello.

Can you clap your hands?

Can you stretch up high? (Đưa 2 tay lên cao)

Can you touch your toes?(Chạm 2 tay vào ngón chân)

Can you turn around? (Xoay vòng tròn)

Can you say, “Hello?” (Nói xin chào hoặc Hello)

Hello, hello. (Vẫy 2 tay)

Can you stamp your feet? (Dậm 2 chân)

Hello, hello.

Can you stamp your feet?

Can you stretch up high?

Can you touch your toes?

Can you turn around?

Can you say, “Hello?”

Hello, hello.

Can you clap your hands?

Hello, hello.

Can you stamp your feet?

3. Kết luận

“Âm nhạc là một sự lựa chọn hiệu quả để nâng cao khả năng giao tiếp ở những người mắc RLPTK ”- Neha Khetrapal (học giả người Đức). Như vậy có thể thấy rằng việc trị liệu âm nhạc mang đến nhiều cung bậc cảm xúc, xúc cảm và trạng thái khác nhau giảm thiểu hành vi không mong muốn cũng như tăng cường khả năng chú ý, bắt chước và thúc đẩy kỹ năng giao tiếp với người khác.

Việc sử dụng âm nhạc không thể coi là một biện pháp chính trong việc can thiệp cho trẻ RLPTK nhưng nó là biện pháp hỗ trợ tích cực giúp trẻ phát triển kỹ năng xã hội tăng cường tính sáng tạo cũng như thúc đẩy khả năng giao tiếp với trẻ bằng nhiều hình thức khác nhau như vốn những gì âm nhạc mang tới như chúng tôi đã từng nghe ở đâu đó nói rằng”Âm nhạc không biên giới cũng như không phân biệt chủng tộc hay độ tuổi” Mà âm nhạc theo cách cảm nhận riêng của mỗi đối tượng

Chúng tôi hy vọng rằng một số những hoạt động âm nhạc đã và đang áp dụng tại Trung tâm sẽ góp phần thúc đẩy việc phát triển giao tiếp thông qua các giờ trị liệu âm nhạc đối với trẻ giúp thúc đẩy những khó khăn cốt lõi của trẻ tự kỷ nói chung và trẻ có khó khăn khác nói riêng.

Tài liệu tham khảo:

1. Ảnh hưởng của âm nhạc đối với lời nói và ngôn ngữ ở trẻ em mắc ASD (Lim HA)
2. Lim HA (2010), *Effect of "developmental speech and language training through music" on speech production in children with autism spectrum disorders*, J Music Ther, 2010 Spring; 47(1):2-26
3. “Âm nhạc là một sự lựa chọn hiệu quả để nâng cao khả năng giao tiếp ở những người mắc RLPTK ”- Neha Khetrapal (học giả người Đức).
4. Trích “ Ứng dụng âm nhạc trong trị liệu cho trẻ tự kỉ- Nguyễn Văn Thọ”
5. Tâm lý học đại cương- Nguyễn Quang Uẩn(chủ biên) nxb đại học quốc gia hà nội
6. Trích luận án tiến sĩ Nguyễn Thị Thanh “Biện Pháp phát triển kỹ năng giao tiếp cho trẻ tự kỉ 3-4 tuổi” trang [15,16,17]